

1.1.6 Σειραϊσμός

Στον σειραϊσμό, που αποτελεί εξέλιξη του δωδεκαφθογγισμού, τα διάφορα μουσικά στοιχεία, όπως ύψος, διάρκεια, δυναμική, ηχόχρωμα κ.ά., οργανώνονται σε σταθερές σειρές που δεν αλλάζουν. Με αυτόν τον τρόπο η “σειρά” αποτελεί ένα είδος θέματος που παίζει καθοριστικό ρόλο σε ολόκληρη την σύνθεση.

Αφορμή για την υιοθέτηση σειραϊκών μεθόδων μουσικής σύνθεσης έδωσε μία πρόταση του Arnold Schönberg, σύμφωνα με την οποία, παράλληλα με την δημιουργία μελωδικών γραμμών που βασίζονται στην διαδοχή φθόγγων με διαφορετικό τονικό ύψος, θα έπρεπε να επιδιωχθεί και η δημιουργία ηχοχρωματικών μελωδιών (γερμ. *klangfarbenmelodie*), που να βασίζονται στην διαδοχή ήχων με διαφορετικό ηχόχρωμα.

Ο Αυστριακός Anton Webern (βλ. παραπάνω 1.1.3) ήταν από τους πρώτους που χρησιμοποίησε την ηχοχρωματική μελωδία στην Συμφωνία έργο 21, ενώ ένα άλλο διάσημο έργο του που βασίζεται στην τεχνική αυτή είναι η ενορχήστρωση που έκανε του “Ricercare για 6” από τη “Μουσική Προσφορά” (18:19) του Μπαχ (BWV 1079).

1.1.6.1 Olivier Messiaen

Ο **Olivier Messiaen** (1908 - 1992) ήταν ένας Γάλλος συνθέτης, οργανίστας και ορνιθολόγος. Είναι ένας από τους σημαντικότερους εκπρόσωπους της σειραϊκής μουσικής με κύρια χαρακτηριστικά της μουσικής του τα εξής:

- πολυρρυθμία (Αρχαία Ελλάδα, Αρχαία Ινδία)
- επιρροή από είδη εξωτικής μουσικής (Ινδονησία, Ιαπωνία)
- μεταγραφές κελαηδισμάτων πουλιών
- συγχορδιακές και ρυθμικές σειρές
- χρώμα
- τρόποι περιορισμένης μεταφοράς (βλ. παρακάτω)
- ασυμμετρία στη μορφή (τεθλασμένη)
- χρήση πρώτων αριθμών

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Τονικά ύψη
													Διάρκειες
<i>pppp</i>	<i>ppp</i>	<i>pp</i>	<i>p</i>	<i>quasi p</i>	<i>mp</i>	<i>mf</i>	<i>quasi f</i>	<i>f</i>	<i>ff</i>	<i>fff</i>	<i>ffff</i>		Δυναμικές
>	>	.		κανονική	—		<i>sf</i> Δ	>		—	—		Άρθρωση

Το κελάηδισμα των πουλιών ήταν κάτι συναρπαστικό για τον Μεσιάν· πίστευε ότι τα πουλιά είναι οι μεγαλύτεροι μουσικοί και θεωρούσε τον εαυτό του εξίσου ορνιθολόγο και συνθέτη. Σε πολλά από τα ταξίδια του έκανε λεπτομερή καταγραφή από τιτιβίσματα, τα οποία και χρησιμοποίησε μεταγράφοντάς τα στη μουσική του (π.χ. “*Petites esquisses d’oiseaux*”).

Ο Μεσιάν αντί των κλασικών κλιμάκων (μείζονα-ελάσσονα) χρησιμοποίησε τους λεγόμενους “τρόπους περιορισμένης μεταφοράς”. Οι τρόποι αυτοί αποτελούν

ένα σύνολο από φθόγγους, που λειτουργικά μπορούν να υποστούν μετατροπία κατά ένα μόνο ημιτόνιο, για ορισμένες μόνο φορές. Για παράδειγμα, η ολοτονική κλίμακα μπορεί να υπάρχει σε δύο μόνο μετατροπίες: ντο-ρε-μι-φα#-σολ#-λα# και ρε b -μι b -φα-σολ-λα-σι. Οι τρόποι αυτοί είναι αποτέλεσμα της αρμονίας που χρησιμοποιούσε στα πρώιμα έργα του και τους αυτοσχεδιασμούς του.

Το φθινόπωρο του 1940 βρέθηκε αιχμάλωτος πολέμου της ναζιστικής Γερμανίας. Κατά τη διάρκεια της κράτησής του συνέθεσε το "Κουαρτέτο για το τέλος του χρόνου" για τα τέσσερα μουσικά όργανα (βιολί, κλαρινέτο, βιολοντσέλο και πιάνο) που ήταν διαθέσιμα στη φυλακή στην οποία βρισκόταν. Το κομμάτι πρωτοπαίχτηκε από τον ίδιο τον Μεσιάν και τους συγκρατούμενούς του σε συναυλία της φυλακής, με τους κρατούμενους και τους φύλακες ως κοινό.

QUATUOR POUR LA FIN DU TEMPS

Violon, Clarinette en Si b, Violoncelle et Piano

OLIVIER MESSIAEN

I. Liturgie de cristal

The image shows the musical score for the first movement, "Liturgie de cristal", from the "Quatuor pour la fin du temps" by Olivier Messiaen. The score is written for Violin, Clarinet in B-flat, Violoncelle, and Piano. The tempo is marked "Bien modéré, en poudrolement harmonieux" (Well moderate, in harmonic dusting). The score is divided into two systems. The first system includes a section marked "A" with the tempo "Vivace" and a metronome marking of quarter note = 54. The score includes various performance instructions such as "pp", "pp legato", and "très enveloppé de pédale".